

СПЕЦИФИКА И КАТАЛИЗАТОРИ НА КОНСОЛИДАЦИЯТА В БАНКОВИЯ СЕКТОР

Юлиян Сашков Бенюв

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – гр. Свишов
Катедра „Финанси и кредит“

Резюме: Консолидацията на банковия сектор се оценява като обещаващо решение на някои от настоящите секторни проблеми. Те са свързани преди всичко с ниското лихвено равнище, загубата на пазарни дялове от банките за сметка на FinTech фирми, както и адекватното съкращаване броя на кредитните институти, отговарящо на темпа на глобалното развитие на икономиката. Правилният анализ на спецификата на банковия сектор в сравнение с фирми от други браншове, съпроводен с умелия подбор и приложение на катализаторите на банковата консолидация, повишават вероятността за краен положителен ефект от нея. Решението за осъществяване на дадена банкова консолидация трябва да се отличава със своята обективност и безпристрастност. Постигането на рационално решение допуска отхвърляне на всяка консолидация с негативен ефект.

Ключови думи: банки, банкова система, банков сектор, кредитен институт, консолидация на банковия сектор

JEL: G21.

SPECIFICATION AND CATALYSTS OF THE CONSOLIDATION OF THE BANKING SECTOR

Yuliyann Sashkov Benov

D.A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov
Department of Finance and Credit

Abstract: The consolidation of the banking sector is considered a promising solution to the current sectoral problems. Those are mainly related to the negative interest rate, the loss of market shares to the FinTech firm as well as an adequate downsizing of the number of all credit institutions corresponding to the pace of growth of the global economic development. In-dept analysis of the specification of the banking sector compared to companies from other branches together with the accurate selection and application of the bank consolidation catalysts, increase the probability of a final positive bank consolidation effect. However, a decision for or against a single bank consolidation must be objective and impartial to the outcome of the analysis at any time. Moreover, an achievement of a rational decision must allow a possible rejection of any bank consolidation with a negative effect as well.

Key words: banks, banking system, banking sector, credit institution, consolidation of the banking sector

JEL: G21.

Въведение

Броят на кредитните институти в международен мащаб е прекалено голям. Същевременно световната икономика се развива със сравнително ниски темпове. Очертава се тенденция към спад на банковите печалби, което предизвиква значително нарастване на разходния натиск за тяхната частична компенсация. В известна степен усилията на финансовия сектор се пренасочват не към разработването на нови бизнес модели, въвеждането на иновативни продукти и подобряване обслужването на клиентите, а към покриването на по-високите регулаторни изисквания от страна на надзорните органи. Навлизането на т.нар. FinTech фирми, за които е характерна иновативна дейност и поемането на типични за миналото банкови функции (например разплащателната дейност), води до загуба на пазарни дялове от кредитните институции. В миналото намаляването на пазарни дялове се дължи предимно на прехвърлянето им от една банка към друга, а не посредством техния трансфер извън банковата система.

Обещаващо решение на някои от очертаните актуални проблеми в банковия сектор е неговата консолидация. На тази основа *обект* на настоящата статия е консолидацията на банките. *Предметът* на разработката е фокусиран върху спецификата и катализаторите на консолидационния процес във финансовата сфера.

Основните *задачи* на изследването се свеждат до следните: 1) очертаване спецификата на консолидацията в банковия сектор в сравнение с фирми от други браншове; 2) разкриване на нейните основни катализатори.

Главната *цел* на настоящата статия е да се направи критичен анализ на основните литературни източници, акцентиращи върху консолидацията, като обективна необходимост за развитието на банковия сектор в съвременните условия.

1. Специфика на консолидацията в банковия сектор в сравнение с фирми от други браншове

По време на финансовата криза и непосредствено след нея в световен мащаб се наблюдава повишаване на концентрацията в банковия сектор. Тази тенденция продължава до наши дни. В България тя също се забелязва, но още не е толкова ясно изразена. Една от причините за това се дължи на продължаващите усилия на кредитните институции у нас за преодоляване на проблема с лошите кредити, които се отразяват негативно върху състоянието на техните кредитни портфейли. Вярно е, че през последните години се наблюдава общо подобряване на кредитното качество – брутният размер на необслужваните кредити спрямо общия размер на кредитите намалява от 20,46% през юни 2016 г. на 13,71% през юни 2017 г.

Въпреки това нивото на необслужваните кредити в сектора остава значително по-високо от препоръчителната граница на Европейския банков съюз от 3%¹ (Банкеръ, 2018).

Консолидацията на две банки с некачествени кредитни портфейли може да доведе непосредствено до ликвидна криза в новоизградената кредитна институция. Подобно на банковата консолидация, при сливането на две индустриални фирми качеството на активите играе решаваща роля за ликвидното състояние на новоизградената фирма. Придобитите активи чрез банкова консолидация обаче се различават значително от тези, получени чрез сливане на индустриални предприятия (Baradwaj, et.al., 1990). **Фокусът при банковите сливания** е насочен предимно **върху изградената съвкупност от бизнес отношения с клиентите на кредитната институция**, която потенциално ще бъде закупена, а не толкова върху простото придобиване на нейните материални активи. При закупуването на фирми от индустрията ключово значение има **задържането на най-важните кадри** и по този начин запазване на връзките с клиентите.

Допълнително възникват **проблеми при оценката на банкови активи** и особено на тези, които имат тясна връзка с кредитното портфолио, съдържащо активи с ниска пазарна ликвидност (Group of ten, 2001). Оценката на кредитното портфолио включва и анализ на рисковия мениджмънт на банката, обект на консолидация. При банковите консолидации, за разлика от сливанията на нефинансови предприятия, могат да възникнат усложнения, породени от **информационни асиметрии**. Този проблем се задълбочава особено, когато става въпрос за задгранични транзакции (Focarelli & Pozzolo, 2001).

Същевременно **структурата на пасивите** на кредитните институти също съдържа редица особености. Това е така, защото, от една страна, при финансирането на банките значителна част от необходимите средства се набират посредством влогове на много малки и сравнително неинформирани вложители, а от друга – съществуват държавни системи за гарантиране на влоговете. Заради тази даденост при подбора на финансови проекти банките са склонни да поемат по-високи икономически рискове с цел оптимизация на печалбите (Carletti & Hartmann, 2002).

Регулацията е това, което значително отличава банковия сектор от другите браншове (Burghof & Rudolph, 1996). Като резултат от нея отчасти произтичат по-големите забавяния при консолидацията на кредитни институти, тъй като това трябва да бъде предварително одобрено от съответните надзорни органи (Baradwaj, et.al., 1990). Исторически данни от САЩ например посочват, че по-дългият срок за осъществяване на банко-

¹ Дори ЕЦБ да вземе при своята оценка на състоянието на банковите активи у нас под внимание параметъра *нето необслужвани кредити към общо кредити*, то процентът към юни 2018 г. е 5,15%. За съжаление това все още е недостатъчно за спазване на препоръчителната граница от 3%.

вите сливания в сравнение с този при нефинансовите предприятия със средно от 4 месеца се обосновава на първо място с по-продължителното време на тяхното одобрение от страна на надзорните органи (Shawsky, et.al., 1996). Това, от своя страна, увеличава несигурността от успешното приключване на консолидационните банкови трансакции (Focarelli & Pozzolo, 2001).

Причините за *регулацията на банковия сектор* и за създаването на мрежи за сигурност се крият в *опасността от пазарен срив* (Dermine, 2003). Една от основните характеристики на банките е финансирането на нисколиквидни активи (например фирмени и потребителски кредити) посредством краткосрочни депозити. Неблагоприятни новини за финансовото състояние на една банка, дори породени от необосновани опасения, могат да доведат до внезапно изтегляне на направените в нея депозити (bank run). В този случай засегнатата банка може да бъде принудена да ликвидира част от нисколиквидните си активи и то на цени, значително по-ниски от пазарната им стойност. Целта на тази *ликвидация* е да се сдобие с парични средства за предсрочното изплащане на изисканите клиентски депозити (Weese, 2007). Когато продажбата на част от нисколиквидните активи не е достатъчна за покриване на исканията на клиентите, банката теоретично би могла да изиска обратно отпуснатите от нея кредити. По този начин може да предизвика реструктуриране на инвестиционни проекти и лишаване от възможността за генерирането на бъдещи парични средства (Diamond & Rajan, 2003). Банковите фалити могат да се окажат база за възникването на ликвидни проблеми дори за цялата икономика. Единична банкова несъстоятелност, особено когато тя е свързана с крупен кредитен институт, може да бъде възприета като негативен сигнал за банковия сектор и да постави началото на системна банкова криза (Burghof & Rudolph, 1996).

Отличителна черта на банковия сектор са *надзорните наредби, касаещи собствения капитал. В сравнение с нефинансовите фирми, банките подлежат на по-строги регулаторни изисквания по отношение на капиталовата си адекватност*. Прилагането на международните капиталови стандарти (Basel I) и тяхното последващо допълване и усъвършенстване (Basel II и Basel III) доведе до допълнително завишаване на тези изисквания (Bellavite-Hövermann, 2004). Критиката към Basel I е свързана на първо място с еднотипния поглед върху кредитните рискове, както и с пренебрегването на спецификата на някои финансови инструменти и управлението на рисковете. Друг критикуван аспект е ограничаването на изискванията за собствен капитал само до покриването на кредитния и пазарния риск (Deutsche Bundesbank, 2004). С въвеждането на Basel II се:

- уточняват методите за изчисляване покритието на кредитните рискове със собствен капитал (Rudolph, 1981)/ (Burghof & Rudolph, 1996);
- регламентира покритието със собствен капитал не само на пазарните, но и на оперативните рискове (Bellavite-Hövermann, 2004).

➤ лансира тристълбовият модел, в който изискването за минимален капитал представлява само един от стълбовете. В новия капиталов стандарт се поставят още два стълба – качественият надзор и наредбите за прозрачност (Schierenbeck, 2003).

Трябва да се отбележи, че Basel II съдържа изисквания само относно минимума на собствения капитал. Правилата и разпоредбите на отделните държави може да са по-строги от тези на Basel II (Basler Ausschuss für Bankenaufsicht, 2004).

Приложението на **Basel III** започва през 2013 г. с въвеждането и контрола на два основни коефициента (Basler Ausschuss für Bankenaufsicht, 2011):

➤ Liquidity Coverage Ratio (LCR): Минимален коефициент на ликвидност;

➤ Net Stable Funding Ratio (NSFR): Коефициент на дългосрочно стабилно рефинансиране.

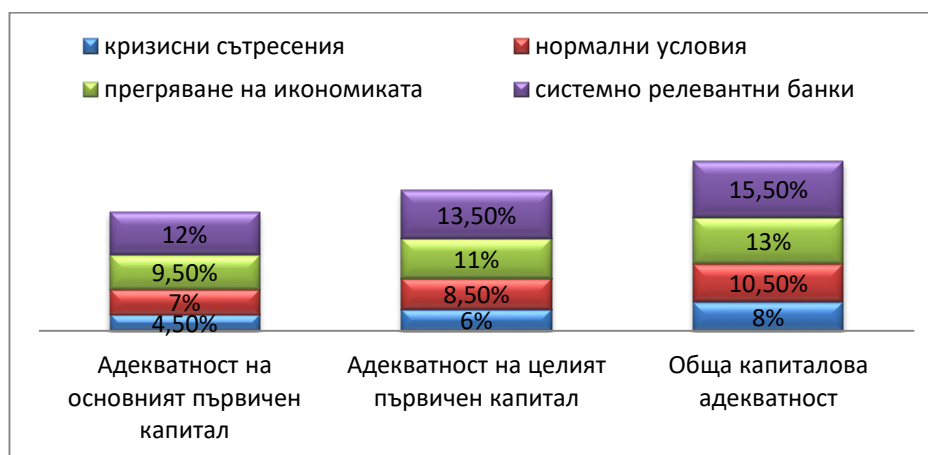
Чрез горепосочените коефициенти Basel III се стреми да постигне две различни, но допълващи се цели. Посредством LCR-коефициента (с практическо приложение от 01.01.2015 г.) се цели да се осигури краткосрочната устойчивост на кредитните институти чрез поддържането на първокласни ликвидни активи (High Liquidity Assets, HLA), които трябва да са достатъчни за преодоляването на ликвидни кризисни ситуации с продължителност до 30 дни. Чрез NSFR-коефициента (с практическо приложение от 01.01.2018 г.) се цели да се насърчи устойчивостта на кредитните институти в срок от една година. Тази цел може да бъде постигната, като банките се стимулират да финансират дейността си посредством стабилни финансови източници. Така NSFR-коефициентът следва да доведе до поддържане на приемлива средна продължителност на активите и пасивите. Приложението на Basel III е поетапно и трябва да завърши до 01.01.2019 г. (Basler Ausschuss für Bankenaufsicht, 2011).

Важно значение имат и петте капиталови буфери, които се въвеждат през 2013 г. с директива 2013/36/EC (CRD IV)²: 1) Capital Conservation Buffer: предпазен капиталов буфер (2,5%); 2) Bank-specific Countercyclical Capital Buffer: антициличен капиталов буфер, специфичен за всяка банка (до 2,5%); 3) Systemic Risk Buffer: буфер за системен риск (от 1% до 3%); 4) Buffer for Global Systemically Important Institutions (G-SII Buffer): буфер за глобално системно значими кредитни институти (от 1% до 3,5%); 5) Buffer for Other Systemically Important Institutions (O-SII Buffer): буфер за други системно значими кредитни институти (до 2%).

Така минималното изискване за обща капиталова адекватност в нормални пазарни условия достига 10,5% (вж. фиг. 1). При кризисни сътресения капиталът се намалява с предпазния буфер от 2,5% на 8%. При

² БНБ: <http://bnb.bg/BankSupervision/BSCapitalBuffers/index.htm> (23.11.2017).

прегриване на икономиката капиталът на кредитните институти се увеличава с до 2,5% на максимално 13%. При системно значими кредитни институти капиталовата адекватност на основния първичен капитал, на целия първичен капитал и на общата капиталова адекватност се покачва с 2,5% и достига съответно 12%, 13,5% и 15,5%.³

Източник: Собствено изложение по данни на Basler Ausschuss für Bankenaufsicht, 2011.

Фигура 1. Минимални капиталови изисквания (Базел III)

Банките имат специален статус относно контрола на конкуренцията. За разлика от нефинансовите предприятия при одобряването на транзакциите по сливане и придобиване (M&A транзакциите) в банковата сфера важна роля имат не само органите, отговарящи за конкуренцията, но и надзорните органи (Carletti & Hartmann, 2002). Тяхната значимост и степен на влияние върху процеса на одобрение на сливания и вливания в дадена страна варира в световен мащаб (Kashyap, 1999). Основните причини за необходимостта от намеса на банковите надзорни органи са (Carletti & Hartmann, 2002):

- издаване на лицензи на нови кредитни институти като краен продукт от сливането на две или повече банки;
- M&A транзакциите понякога са резултат от реструктуриране, предизвикано от банкови кризи, и затова са в пълномощията на надзорните органи;

³ В България чрез решение на БНБ през 2014 г. се приема поддържането на два капиталови буфера, а именно предпазният капиталов буфер от 2,5% и буферът за системен риск от 3%. На тази база минималните изисквания към кредитните институти стават съответно: 10%: адекватност на основния първичен капитал; 11,5%: адекватност на целия първичен капитал; 13,5%: обща капиталова адекватност (Вътев, Ж., 2015). От началото на 2018 г. някои банки у нас поддържат и буфер за други системно важни банки.

➤ прекалено високото ниво на конкуренция може да доведе до нестабилност във финансовия сектор. Нейното предотвратяване също е основна задача на надзорните органи.

В ЕС намира приложение двустепенна система на банковите сливания. Презграничните сливания попадат в юрисдикцията на Европейската комисия. Тези в рамките на територията на една страна принадлежат към националните компетенции (Europäische Union, 2004). Решението относно групирането на сливанията под юрисдикцията на Европейската комисия или под компетенциите на отделните страни се прави на базата на големината и географско разпределение на оборотите на кредитните институти (Europäische Union, 2004).

Таблица 1 дава обобщена представа за компетенциите, законовата база и критериите за одобрение на банковите сливания в ЕС, в България и в избрани страни от ЕС.

Таблица 1

Компетенции, законова база и критерии за одобряване на банкови сливания

	Германия	Италия	Англия	България	ЕС
Компетенции	Картелната институция; Банков надзор	ЦБ в нейната роля като банков надзор	Министерство на търговията; Консултантство посредством финансов надзор и ЦБ	БНБ и КЗК (Комисия за защита на конкуренцията)	Европейската комисия за конкуренция
Законова база	Банковия закон	Закон за конкуренцията	Закон за конкуренцията	Закон за защита на конкуренцията (ЗЗК); Закон за БНБ	Регулиране на сливанията в ЕС
Критерии	Надзорни и политически аспекти	Надзорни и конкурентни аспекти	Предимно конкурентни аспекти	Надзорни, конкурентни и политически аспекти	Конкурентни аспекти

Източник: Собствено изложение по данни на Carletti & Hartmann, 2002; Group of ten, 2001; Weese, 2007;

http://www.bundeskartellamt.de/DE/UeberUns/LinksundAdressen/Europa/Europa_node.html: картелната институция в Германия и обобщение на картелните институции в Европа.

Въпреки че одобрението на сливанията в европейски мащаб във всичките сектори е в юрисдикцията на Европейската комисия и зависи в същото време от аспектите на конкуренцията, чрез втората банкова директива се дава възможност за упражняване правото на преценка на национално ниво.

налните надзорни органи при сливането на кредитните институти. Така националните надзорни органи могат да попречат на създаването на нови правни структури на фирмите и банките, които възпрепятстват ефективно изпълнение на надзорните дейности. Също така е възможно, надзорните органи да забранят закупуването на местни от чуждестранни банки и по този начин да подпомогнат създаването на т.нар. „национални шампиони“. Тяхното изграждане се постига чрез сливания в банковия сектор само на национално равнище (Europäische Union, 2005a). На европейско ниво обаче се наблюдава силно политическо желание за насърчаване на сливанията не само на национално, но и на международно ниво. Поради тази даденост не се очакват необосновани възпрепятствания на банковите сливания от националните надзорни органи (Europäische Union, 2005b).⁴

2. Катализатори на банковата консолидация

Към катализаторите на банковата консолидация могат да бъдат причислени *техническият напредък, дерегулирането и наличието на подходящи пазарни условия*. В миналото както техническият напредък, така и дерегулирането са ключови причини за многобройните банков консолидации, които започват през 80-те години в САЩ и обхващат през 90-те години Европа (Focarelli, et.al., 2002).

Техническият напредък съдейства за увеличаване на синергийните ефекти при изграждането и предлагането на банков продукти и услуги. Това въздейства благоприятно за реализацията на положителни ефекти, свързани с подобряване на ефективността чрез банковите консолидации (Berger, et.al., 1999). Ефектите в тази насока са свързани главно със създаването на нови банков продукти (например финансовите деривати). Електронното банкиране позволява постигането на по-високи синергийни ефекти в сравнение с филиалното обслужване на клиентите. Естествено трябва да се подчертае, че ефектите в резултат от техническия напредък могат да се постигнат също така посредством простата кооперативна дейност между банките, т.е. сливането на кредитните институти не е решаваща предпоставка за тяхното реализиране (Weese, 2007).

Бързото развитие на телекомуникациите и на ИТ услугите водят до значителен спад на информационните и транзакционните разходи (Group of ten, 2001). Нискоразходните интернет връзки в комбинация с подходящо техническо оборудване спомагат за предлагането на широк спектър нови финансови продукти и услуги, които достигат до все по-голям брой потребители в различни географски региони. Техническото развитие (Weese, 2007):

⁴ И с оглед на директива 2000/12/EG, арт. 16.

- прави възможно индивидуалното предлагане на продукти и услуги, отговарящи на специфичните нужди и на рисковия профил на отделните потребители;
- води до уеднаквяване на кредитните институти;
- улеснява навлизането на нови пазарни участници предимно при обслужването на частни и малки фирмени клиенти.

В последните години се покачва броят на т.нар. FinTech фирми, които се затвърждават като сериозни конкуренти на банките. Те предлагат удобни и отчасти безплатни услуги за крайния потребител. Такива са например бързите разплащателни услуги, които с помощта на Blockchain техниката (например BITCOIN) ускоряват и в същото време правят възможен разплащателния процес между частни и фирмени пазарни участници без използването на банкови и clearing услуги.

Регулаторните ограничения, разпореждащи географското разположение и обхвата на банковата дейност, имат лимитираща роля по отношение на банковите консолидации (Berger, et.al., 1999). В миналото тези ограничения правят възможно съществуването на неефективни кредитни институти. **Дерегулацията** подпомогна провеждането на консолидации, които са забранени в миналото. Тя допринася и за увеличаване на натиска върху неефективни банки да подобряват конкурентоспособността си със собствени средства или чрез банкови консолидации. Така например в САЩ посредством т.нар. „Financial Services Modernization Act“ от 1999 г. се поставят основите за изграждането на финансови конгломерати (Vander Vennet, 2002).

Преди настъпването на финансовата криза още през 2005 г. се планира консолидацията на съществуващото законодателство и непрекъснатото подобряване на съвместната работа на надзорните органи в рамките на ЕС (Europäische Union, 2005c). Настъпването на кризата през 2008 г. мобилизира усилията от страна на държавните управления и на емисионните банки да предотвратят разрухата на международната финансова система. В световен мащаб кредитните институти се спасяват със средства от данъкоплатците (Rocholl, et.al., 2017). Например в Германия от избухването на финансовата криза до края на 2017 г. се инвестират 193 млрд. евро за подпомагане на вътрешни кредитни институти и допълнително 88 млрд. евро са помощни средства в страни от ЕС. Тези средства са включени в националния дълг на Германия и представляват 8,6% от нейния БВП през 2017 г. (Deutsche Bundesbank, 2018).

Регулацията на банковия пазар по времето и непосредствено след финансовата криза е силно изразена, стигайки според някои икономисти до ненужно задълбочаване. Например в ЕС се обсъжда т.нар. small banking box за въвеждането на опростена регулация, която да важи само за малки банки. Тази идея е логически обоснована поради факта, че малките кредитни институти са изложени, от една страна, на регионалните, а не на глобалните рискове на капиталовите пазари и от друга – на изключително

високи фиксирани разходи, свързани с въвеждането на регулаторните мерки (Rocholl, et.al., 2017).

Към задълбочаването на регулацията се гледа критично от редица страни. В САЩ през 2017 г. се приема т.нар. CHOICE Act (Creating Hope and Opportunity for Investors, Consumers and Entrepreneurs) (HCFS, 2017). Той отменя някои от мерките, въведени от предходния Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumers Protection Act от 2010 г., като например (Rocholl, et.al., 2017):

- регулативни облекчения за добре капитализирани банки с основен капитал, по-голям от 10%, които по този начин се освобождават от регулаторния „корсет“ на Basel III;

- CHOICE Act не предвижда изграждането на антициклични капиталови буфери както при Basel III.

Ситуацията в САЩ и възможните последици след BREXIT от страна на Англия могат да доведат до цялостна дерегулация на финансовите пазари в световен мащаб. Възможно е, това да предизвика т.нар. „race to the bottom“, свързан с прекаленото занижаване на регулацията и до значително увеличаване на рисковото ниво на глобалната финансова система (Rocholl, et.al., 2017).

Въпреки разкрепостяването на общите консолидационни ограничения, поведението на отделните държавни институции при одобрението или забраната на единични консолидационни планове продължава да играе решаваща роля в консолидационния процес (Group of ten, 2001). Силното държавно влияние се засилва чрез присъствието на кредитни институти, които са частична или пълна държавна собственост (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2000). Също така политическото влияние на дадено държавно управление от своя страна може да окаже положително влияние над определена банкова консолидация чрез нейното ускоряване. В случаите, когато един кредитен институт се намира непосредствено пред фалит, стремежът на държавното управление към ускоряване на бъдещата му консолидация е особено ярко изразен. Тук на първа линия се цели да се минимализират негативните социални последици от неговото обявяване в несъстоятелност (Group of ten, 2001). Друга закономерност се наблюдава при т.нар. национални шампиони: от една страна, политическото управление насърчава банковите консолидации в рамките на държавните си граници, а от друга – ограничава тези на чуждестранните инвеститори (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2000).

Банковите консолидации продължават да бъдат важен елемент за стратегическа реакция спрямо натиска в резултат от **промяната на пазарната среда**, въпреки че не са единствената възможност за неговото преодоляване. Възможни решения са инициативите, свързани с окрупняване на самата банка чрез използването на собствени средства, навлизането в нови пазари и изграждането на стратегически обединения (Group of

ten, 2001) като например междубанковите системи OSPlus (One System Plus) в Германия или мобилното приложение за електронно плащане TWINT в Швейцария.

Както промените в пазара на акции, така и тези, свързани с измененията в лихвеното ниво, играят важна роля за фирмените и банковите консолидации (Group of ten, 2001). Броят на M&A транзакциите се покачва при благоприятно индексно развитие, като например DAX в Германия. Банковите консолидации имат по-изразена позитивна зависимост в сравнение с фирмените при положително пазарно развитие. При негативно развитие на лихвеното ниво обаче мащабът на банковите консолидации има по-ярко изразен негативен характер в сравнение с фирмените консолидации. Тази зависимост се обяснява с факта, че кредитните институции са по-чувствителни към промени в лихвеното ниво (Rudolph, 1981). По време на ниски лихвени равнища банките, в ролята си на купувач, заплащат по-висока цена за обекта на консолидация, т.е. за банката, обект на покупка. По този начин положителният финансов ефект от консолидационния процес намалява. Интересен обаче е фактът, че в периоди на ниски лихви общият брой на банковите консолидации нараства (Esty, et.al., 1999).

Конюнктурните фази също играят важна роля за M&A транзакциите. По време на икономически растеж намалява несигурността, свързана с инвестициите, и се увеличава обемът на новоиздадените акции (Choe, et.al., 1993). При негативно развитие пазарните фактори може да оказват отрицателно влияние върху консолидационния процес (Group of ten, 2001). Тук изключение прави обаче шоковият спад на търсенето, който води до капацитетно обединение посредством M&A транзакции (Mitchell & Mulherin, 1996).

Нарастването на глобализацията също е пример за променящите се пазарни условия. Тя действа като катализатор за международните банковите консолидации особено с оглед на крупните фирмени кредитополучатели (Group of ten, 2001). Друг важен аспект относно световната глобализация е свързан с трансформацията от една банково базирана към друга пазарно базирана система, резултираща в ниските лихвени маржове. Тази зависимост е ясно изразена при кредитополучатели с особено добър бонитет и при изтеглянето на нисколихвени влогове. Цялостната ситуация може също да доведе до ускоряване на M&A транзакциите в банковата сфера (Weese, 2007).

Въпреки че пазарната среда влияе върху разходите, свързани с финансирането на банковите консолидации, особено голямо значение за тяхното окончателно ниво заемат техническият напредък и промените, свързани с банковата регулация (James, 1999).

Заклучение

Анализът на спецификата на консолидацията в банковия сектор в сравнение с фирми от други браншове показва, че целта на окрупняването е насочена преди всичко към запазване на изградената съвкупност от бизнес отношения с клиентите на банката, обект на консолидация. От ключово значение за съхраняването на бизнес отношенията в новосъздадената кредитна институция е задържането на най-важните банкови кадри. Особено внимание се отделя на оценката на банковите активи с цел предотвратяване на покупка на нисколиквидно кредитно портфолио. Спазването на регулаторните изисквания по отношение на капиталовата адекватност на новоизградения кредитен институт също допринася положително за неговото одобряване.

Катализаторите на консолидацията в банковия сектор в настоящата пазарна среда благоприятстват нейното осъществяване. Техническият напредък съдейства за увеличаването на синергийните ефекти при създаването и предлагането на нови банкови услуги и продукти. Развитието на телекомуникацията и на ИТ услугите води до значителен спад на информационните и транзакционните разходи, като в същото време спомага за разпространението на финансови продукти и услуги до по-голям брой потребители в различни географски региони. Дерегулацията на банковия сектор, като отговор на прекомерната регулация в миналото, подпомага за провеждането на банковите консолидации. Промените в пазарната среда и сегашното ниско лихвено равнище принуждават банките, в ролята си на купувачи да заплащат по-висока покупна цена.

Консолидацията на банковата сфера в световен мащаб е неотложна необходимост. Въпреки това не всяко окрупняване в сектора води непременно до положителен ефект. Затова изходната точка при всеки консолидационен процес би следвало да бъде обстоен анализ на даденостите на консолидиращите се кредитни институции.

Използвани източници

Банкеръ (2018). Задава се нова ревизия на банковите активи, 33 (1309), 17.08.-24.08.2018.

Вътев, Ж. (2015). Анализ на банковата дейност. Русе: Авангард Принт.

Baradwaj, B.; Fraser, D. & Furtado, E. (1990). Hostile Bank Takeover Offers. Analysis and Implications. *Journal of Banking and Finance*, 12, 1229-1242.

- Basler Ausschuss für Bankenaufsicht. (2004). Internationale Konvergenz der Eigenkapitalmessung und der Eigenkapitalanforderungen. Überarbeitete Rahmenvereinbarung, Juni.
- Basler Ausschuss für Bankenaufsicht. (2011). Basel III: Ein globaler Regulierungsrahmen für Widerstandsfähigere Banken und Bankensysteme, Juni.
- Bellavite-Hövermann, Y. (2004). Zur Kompatibilität von Transparenzanforderung, der Bankenaufsicht und Offenlegungspflichten nach International Financial Reporting Standards. Rechnungslegung, Steuerung und Aufsicht von Banken. Kapitalmarktorientierung und Internationalisierung, Wiesbaden: Thomas A. Lange und Edgar Löw, 445-493.
- Berger, A.; Demsetz, R. & Strahan, P. (1999). The consolidation of the financial services industry. Causes, consequences, and implications for the future, *Journal of Banking and Finance*, 23(2-4), 135-194.
- Burghof, H. & Rudolph, B. (1996). Bankenaufsicht: Theorie und Praxis der Regulierung, Wiesbaden: Gabler.
- Choe, H.; Masulius, R. & Nanda, V. (1993). Common stock offering across the business cycle. Theory and evidence, *Journal of Empirical Finance*, 1 (1), 3-31.
- Carletti, E. & Hartmann, P. (2002). Competition and Stability. What's special about banking?: Europäische Zentralbank, Working Paper (Nr. 146), Frankfurt.
- Computerbild (2017). Дигитализацията е сфера за иновации и технологично развитие на банките, http://computerworld.bg/51008_digitalizaciyata_e_sfera_za_inovacii_i_tehnologichno_razvitie_na_bankite (05.08.2018).
- Dermine, J. (2003). Banking in Europe: Past, Present and Future, The transformation of the European financial system, Second ECB Central Banking Conference, 31-95, Frankfurt: Vitor Gaspar u.a.
- Deutsche Bundesbank (2004). Neue Eigenkapitalanforderungen für Kreditinstitute (Basel II). Deutsche Bundesbank, Monatsbericht September 2004, 75-100.
- Deutsche Bundesbank (2018). Deutsche Staatsschulden sinken 2017 um 53 Mrd Euro auf 2,09 Billionen Euro – Schuldenquote geht von 68,2 % auf 64,1 % zurück, Pressemitteilung, 29.03.2018 (<https://www.bundesbank.de/Redaktion/DE/Pressemitteilungen>).

- Diamond, D. & Rajan, R. (2003). Liquidity Shortage and Banking Crises, Working Paper (SSRN 461535), Chicago.
- Esty, B; Narasimhan, B. & Tufano, P. (1999). Interest-rate exposure and bank mergers, *Journal of Banking and Finance*, 23 (2-4), 255-285.
- Europäische Union (2004). Verordnung (EG) Nr. 139/2004 des Rates (20. Januar 2004) über die Kontrolle von Unternehmenszusammenschlüssen („EG-Fusionskontrollverordnung“), Brüssel.
- Europäische Union (2005a). Grundbuch zur Finanzdienstleistungspolitik (2005-2010), KOM (2005) 177, Brüssel, 3. Mai.
- Europäische Union (2005b). European Banking – Chelanges and changes ahead, Rede von Charlie McCreevy (20.05.2005), Dublin.
- Europäische Union (2005c). Weißbuch zur Finanzdienstleistungspolitik für die Jahre 2005-2010, KOM (2005) 629, Brüssel.
- Focarelli, D. & Pozzolo, A. (2001). The patterns of cross-border bank merhers and shareholdings in OECD contries, *Journal of Banking and Finance*, 25 (12), 2305-2337.
- Focarelli, D.; Panetta, F. & Salleo, C. (2002). Why Do Banks Merge? *Journal of Money, Credit, and Banking*, 34 (4), 1047-1066.
- Group of ten (2001). Report of consolidation in the financial sector, 54.
- Handelsblatt (2018). Wachstum der Vermögensverwaltung ist für UBS Fluch und Segen. Die Schweizer Großbank UBS hat im zweiten Quartal rund 1,3 Milliarden Franken verdient. Das starke Wachstum schürt die Erwartungen der Aktionäre.
- House Committee on Financial Services (HCFS) (2017). The Financial CHOICE Act: Creating Hope and Opportunity for Investors, Consumers, and Entrepreneurs, A Republican Proposal to Reform the Financial Regulatory System.
- James, C. (1999). Comment on Esty, Narasimhan, and Tufano, *Journal of Banking and Finance*, 23 (2-4), 286-290.
- Kashyap, A. (1999): What should regulators do about merger policy?. *Journal of Banking and Finance*, 23 (2-4), 623-627.
- Mitchell, M. & Mulherin, H. (1996). The impact of industy schocks on takeover and restructuring activity, *Jounal of Financial Economics*, 41 (2), 193-229.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2000). Mergers in Financial Services, Dokumentklassifizierung: DAFFE/CLP 17, Paris.

- Rudolph, B. (1981): Planung und Kontrollrechnungen zur Begrenzung von Zinsänderungsrisiken, Beiträge zur betriebswirtschaftlichen Kapitaltheorie, 2, Frankfurt am Main.
- Schierenbeck, H. (2003). Ertragsorientiertes Bankmanagement, 2 (8), Risiko-Controlling und integrierte Rendite-/Risikosteuerung, Wiesbaden.
- Rocholl, J.; Demary, M.; Bethge, I.; Andrae, S.; Hellmich, M.; Foders, F. & Ceysens, J. (2017). Bankenmarkt: Droht ein neuer Deregulierungswettbewerb mit Risiken für die europäischen Banken? ifo Institut für Wirtschaftsforschung an der Universität München, München, 70 (15), 3-18.
- Rudolph, B. (1981): Planung und Kontrollrechnungen zur Begrenzung von Zinsänderungsrisiken, Beiträge zur betriebswirtschaftlichen Kapitaltheorie, 2, Frankfurt am Main.
- Shawkw, H.; Kilb, T. & Staas, C. (1996). Determinants of Bank Merger Premiums, Journal of Financial Economics, 20(1), 117-131.
- Vander Venet, R. (2002). Cost and profit efficiency of financial conglomerates and universal banks in Europe, Journal of Money, Credit and Banking, 34 (1), 254-282.
- Weese, A. (2007). Bankenzusammenschlüsse in Europa. Die Relevanz der Wahl der Akquisitionswährung als Erfolgsfaktor, Wiesbaden: Gabler.
- [www. bnb.bg](http://www.bnb.bg)